

Визначення класифікаційних градацій та питома вага компонентів відхилень по шкалі оцінювання варіює в різних країнах і залежно від мети розведення.

Перевірка класифікаторів та систем оцінки є важливою частиною стандартизації міжнародної програми ICAR з класифікації типу. Її мета поліпшити точність збору інформації. Для цього усі класифікатори використовують уніфіковану систему оцінювання ознак. Визначаються уніфіковані недоліки. Визначаються уніфіковано поширені переваги.

Щоб поліпшити генетичні кореляції для лінійних ознак між країнами в оцінці Interbull необхідно використовувати однакові визначення ознак в усіх країнах. Для цього використовуються національні тренінги груп, статистичний моніторинг роботи класифікаторів в оцінюванні недоліків, поширених та нормально розподілених оцінок, обчислюються (двофакторним аналізом) кореляції між оцінками одного класифікатора та групи, що показує якість гармонізації опису ознак між класифікаторами. Міжнародні засоби включають тренінги головних класифікаторів, груп експерт-бонітерів і систему аудиту. За зміни системи оцінювання ознак у будь-якій країні рекомендується не використовувати попередні оцінки або використовувати лише пов'язані якості в національній системі генетичної оцінки.

З огляду на потребу уніфікації системи генетичної оцінки молочної худоби в Україні до рекомендацій ICAR нами (Хмельничий Л. М., Ладика В. І., Полупан Ю. П., Салогуб А. М., Суми, 2008) запропонована сучасна методика лінійної класифікації корів за типом, яка може бути впроваджена у вітчизняну селекційну практику при організації офіційної експерт-бонітерської служби.

УДК 338.43:658.155.3:636.2.082.454

П. І. ШАРАН

Інститут розведення і генетики тварин НААН України

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ НЕПРОДУКТИВНИХ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ НЕПЛІДНИХ КОРІВ І ТЕЛИЦЬ М'ЯСНИХ ПОРІД

За сприятливих умов догляду та утримання кожна фізіологічно здорова корова здатна впродовж 365 днів року народити теля при

середньому періоді тривалості тільності 285 днів. Отже, непродуктивними необхідно вважати витрати на корів, які не запліднилися після отелення 80 днів (365–285 днів).

Оптимальним віком першого отелення телиць м'ясного напрямку продуктивності прийнято вважати 27 міс. Витрати на кожен день утримання телиць понад 18 міс. є непродуктивними (27–9 міс.).

Вартість непродуктивних витрат на утримання неплідних корів і телиць проводиться шляхом грошової оцінки постійних витрат виробничих ресурсів, тобто таких, кількість яких залишається незмінною незалежно від обсягів виробленої продукції.

До постійних витрат на утримання неплідних корів і телиць м'ясного напрямку продуктивності відносяться витрати на:

- ✓ оплату праці постійних працівників $O_{\text{пн}}$;
- ✓ відрахування на соціальні заходи від оплати праці постійних працівників $B_{\text{сз}}$;
- ✓ підтримуючі корми $B_{\text{пк}}$;
- ✓ підстилку $B_{\text{п}}$;
- ✓ засоби захисту тварин $B_{\text{зт}}$;
- ✓ амортизацію основних засобів $A_{\text{оз}}$;
- ✓ поточний ремонт основних засобів $B_{\text{пр}}$;
- ✓ водопостачання $B_{\text{вп}}$.

Витрати оцінюються за фактичними даними бухгалтерського обліку, а в разі відсутності таких – за нормативами з розрахунку на один кормодень утримання неплідних корів після 80 днів тривалості сервіс-періоду, а неплідних телиць – після 18-місячного віку. Окрім витрат оцінюється і побічна продукція ($B_{\text{пб}}$), одержана від неплідних корів та телиць.

Отже, непродуктивні витрати на утримання неплідних корів і телиць м'ясних порід $H_{\text{вм}}$ розраховуються за формулою:

$$H_{\text{вм}} = (O_{\text{пн}} + B_{\text{сз}} + B_{\text{пк}} + B_{\text{п}} + B_{\text{зт}} + A_{\text{оз}} + B_{\text{пр}} + B_{\text{вп}}) - B_{\text{пб}}$$

Визначимо суму непродуктивних витрат на утримання корови, телиці м'ясних порід з розрахунку на один день неплідності.

Витрати на оплату праці постійних працівників з розрахунку на один день неплідності корів і телиць розраховуються, виходячи із загальної суми річних витрат цієї категорії обслуговуючого персоналу на вказані групи худоби. Наприклад, стадо м'ясної худоби нараховує 300 гол., у тому числі 130 корів, 26 нетелей, 40 телиць старші 18 міс., 52 бугайці і телички до 12 міс. і 46 бугайців і теличок 12–18 міс., тобто 196 умовних гол. Тобто, на корів припадає 66,3 % ум. гол.

(130 ум. гол.: 196 ум. гол.), на телиць, старших 18 міс. – 12,2% (24 ум. гол.: 196 ум. гол.).

Річна заробітна плата керівників і спеціалістів ферми – завідувача, зоотехніка і працівника ветеринарної медицини – 33 тис. грн. З даної суми зарплати на 130 корів необхідно віднести 21880 грн (33000 грн × 66,3 %) : 100; на 40 телиць – 4030 грн (33000 × 12,2 %) : 100, а на один кормодень утримання корови 0,46 грн (21880 грн : 130 корів: 365 днів), на один кормодень утримання телиці старше 18 міс. 0,28 грн (4030 грн : 40 телиць : 365 днів).

Крім того, до вказаного розміру зарплати постійних працівників додається зарплата обслуговуючого персоналу, нарахована за догляд маточного поголів'я. За умови, якщо за догляд корови виплачується 60 грн за місяць, а телиці – 50 грн, то у наведеному прикладі це буде дорівнювати на рік 93600 грн (130 корів × 60 грн × 12 міс.) і 24000 грн (40 корів × 50 грн × 12 міс.), а на один кормодень утримання відповідно 1,97 грн (93600 грн : 130 корів : 365 днів) і 1,64 грн (24000 грн : 40 телиць : 365 днів). Отже, оплата праці на один день неплідності корови дорівнює 2,43 грн (0,46 грн + 1,97 грн), телиці 1,92 грн (0,28 + 1,64 грн).

Відрахування на соціальні заходи від зазначеного розміру зарплати будуть становити відповідно 0,88 грн (2,43 грн × 36,4 % : 100); 0,72 грн (1,92 грн × 36,4 % : 100).

На підтримання життєдіяльності організму корові м'ясних порід середньою живою масою 500 кг необхідно 6 к. од. а телиці середньою живою масою 375–380 кг – 5 к. од. на добу. При собівартості однієї к. од. 0,5 грн витрати на підтримуючі корми для корови, телиці будуть становити відповідно 3 грн і 2,5 грн (6 (5) к. од. × 0,5 грн).

Витрати на підстилку для корови, телиці – 0,32 грн (2 кг × 0,16 грн) (собівартість 1 кг).

Річні витрати на придбання засобів захисту тварин (медикаменти, вітаміни, біопрепарати, антигельмінтні та дезінфікуючі засоби, інструменти, матеріали) з розрахунку на одну корову, телицю дорівнюють 120 грн, а на кормодень утримання – 0,33 грн (120 грн : 365 днів).

Витрати на спрацювання основних засобів виробництва розраховують за діючими нормами амортизації у відсотках до їх балансової вартості на початок звітного року. Наприклад, середня вартість основних виробничих фондів із розрахунку на одну голову м'ясної худоби становить 1900 грн, амортизаційні відрахування дорівнюють 3,2 % вартості основних фондів або 60,8 грн на рік (1900 грн × 3,2 % : 100), або 0,17 грн на один кормодень (60,8 грн : 365 днів).

Витрати на поточний ремонт основних засобів, як показує аналіз, у середньому становлять 52 % суми амортизаційних відрахувань, тобто 0,09 грн ($0,17 \text{ грн} \times 52\% : 100$).

Витрати на водопостачання визначаються з урахуванням середньої добової потреби води для корови у кількості 50 л ($0,05 \text{ м}^3$), для телиці – 40 л ($0,04 \text{ м}^3$) та розміру орієнтовного тарифу за 1 м^3 води. При його розмірі 16 грн за 1 м^3 витрати для задоволення добової потреби корови у воді будуть становити 0,80 грн ($16 \text{ грн} \times 0,05 \text{ м}^3$); телиці – 0,64 грн ($16 \text{ грн} \times 0,04 \text{ м}^3$).

До попереднього переліку витрат не включено витрати на електроенергію, осіменіння тварин, утримання літніх таборів, спецодяг, взуття, оскільки їхній загальний розмір – мізерний. Вони займають у структурі виробничих витрат 1,7–2,2 %.

Витрати на побічну продукцію при виробництві яловичини, одержаної від м'ясної худоби, визначають за нормами виходу гною на одну голову за ціною його можливої реалізації. За рік від однієї голови дорослої м'ясної худоби з урахуванням втрат гною на пасовищі одержують 9 т наполовину перепрілого гною. Реалізують його в середньому по 50 грн за 1 т. Тобто річні витрати на побічну продукцію корови будуть становити 450 грн ($9 \text{ т} \times 50 \text{ грн}$), а на один кормодень – 1,23 грн ($450 \text{ грн} : 365 \text{ днів}$); телиці 400 грн ($8 \text{ т} \times 50 \text{ грн}$), а на один кормодень – 1,10 грн ($400 \text{ грн} : 365 \text{ днів}$).

Непродуктивні витрати станом на початок 2010 р. на один день неплідності корови м'ясних порід становлять 6,79 грн ($2,43 \text{ грн} + 0,88 \text{ грн} + 3,00 \text{ грн} + 0,32 \text{ грн} + 0,33 \text{ грн} + 0,17 \text{ грн} + 0,09 \text{ грн} + 0,80 \text{ грн} - 1,23 \text{ грн}$); **на один день неплідності телиці м'ясних порід – 5,59 грн** ($1,92 \text{ грн} + 0,72 \text{ грн} + 2,50 \text{ грн} + 0,32 \text{ грн} + 0,33 \text{ грн} + 0,17 \text{ грн} + 0,09 \text{ грн} + 0,64 \text{ грн} - 1,10 \text{ грн}$).

УДК 636.082.4 57.086.13

О. В. ЩЕРБАК

Інститут розведення і генетики тварин НААН України

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ВІДТВОРЕННЯ ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ТВАРИН

Однією із актуальних проблем сучасної біологічної науки є розробка методів збереження біологічного різноманіття тварин. Осно-